

Een van de 1511 Kongo-pioniers:

Jules van Trimpont

'geslachtofferd voor de arme wilden'⁽¹⁾ en 'gevallen in dienst van de beschaving'⁽²⁾

Marc VAN TRIMPONT

Scheutist Jules van Trimpont werkte als missionaris in Kongo-Vrijstaat, meer bepaald in het toenmalige district Boma (Beneden-Kongo), eerst in het Maymbegebied en vervolgens in het stadje Boma zelf.

Tussen 1890 en 1910 bleven de zendelingen er gemiddeld slechts vijf jaar in leven. Jules haalde zelfs dit gemiddelde niet. Hij stierf er na amper achtentwintig maanden verblijf aldaar...

De Scheutisten zijn eigenlijk de paters van de Congregatie van het Onbevleete Hart van Maria (Congregatio Immaculati Cordis Mariae, afgekort CICM). Zij werden doorgaans Scheutisten genoemd omdat het moederhuis van de congregatie in Scheut gelegen was.

Indien de Scheutisten de spits hebben gevormd bij de start van de evangelisatie in Kongo-Vrijstaat, dan hebben ze ook een voortrekkersrol gespeeld bij de latere afrikanisering van de clerus in ex-Belgisch-Kongo⁽³⁾.

In dit artikel maakt de lezer even kennis met het missieleven tijdens de pioniersjaren. De sfeer doet er soms wat kinderachtig aan maar de levensomstandigheden waren hard, soms ook dramatisch.

Kongo-Vrijstaat (1885-1908) en Belgisch-Kongo (1908-1960)

Indien de hedendaagse tijdsgeest het kolonialisme en de daarmee gepaard gaande kolonisatie⁽⁴⁾ als een immoreel systeem schandvlekt, dan was dit alles behalve zo in de tweede helft van 19de en ruim de eerste helft van de 20ste eeuw. Toen diende elk Europees land dat zichzelf respecteerte of enig aanzien ambieerde een kolonie of wingewest te hebben. (Afb.2).

Op 18 oktober 1908 verwierf België een kolonie die de naam Belgisch-Kongo⁽⁵⁾ kreeg. In de periode die eraan voorafgaat, namelijk van 1885 tot 1908 was er de Onafhankelijke Kongostaat, doorgaans Kongo-Vrijstaat genoemd. Kongo-Vrijstaat werd, na de Conferentie van Berlijn, op 1 juli 1885 door

Afb.1: Jules van Trimpont

Koning Leopold II uitgeroepen tot nieuwe onafhankelijke staat. In werkelijkheid mag in verband met Kongo-Vrijstaat worden gesproken van een privé-onderneming van de koning en dus niet een kolonie van een Staat.

In de pioniersjaren van Kongo-Vrijstaat en zelfs nog meerdere jaren nadien was noch de oppervlakte noch het bevolkingsaantal van Kongo een gekend gegeven. Indien de oppervlakte van een onontgonnen gebied nog vrij gemakkelijk bij benadering te berekenen was - zodoende kwam men op nagenoeg 2 miljoen vierkante kilometer, maar in werkelijkheid was Kongo zowat 20% groter - dan was het toch een ander paar mouwen voor wat het bevolkingsaantal betreft. Welnu, de bevolking werd dan maar op zo een

⁽¹⁾ Uit tekst: 'Ter nagedachtenis van eenen held', gepubliceerd in Geraardsbergen Zondagsblad, september(?) 1903: zie afb.11. (ROME, ARCHIVUM CENTRALE CICM)

⁽²⁾ 'Gevallen in dienst van de beschaving' is de tekst op het Geraardsbergse koloniaal gedenkteken, in de volksmond "De Olifant". Deze tekst is eigenlijk de Nederlandse vertaling van de zinsnede 'morts pour la civilisation' uit de titel van het boek van A. ARNOLD, *A nos héros coloniaux morts pour la civilisation (1876-1908)*, uitgegeven te Brussel in 1931.

⁽³⁾ L. MONSENGWO (mgr.) en B. MPOTO, *Mgr. Jan van Cauwelaert, een herder met een visie*, Brussel, 2000.

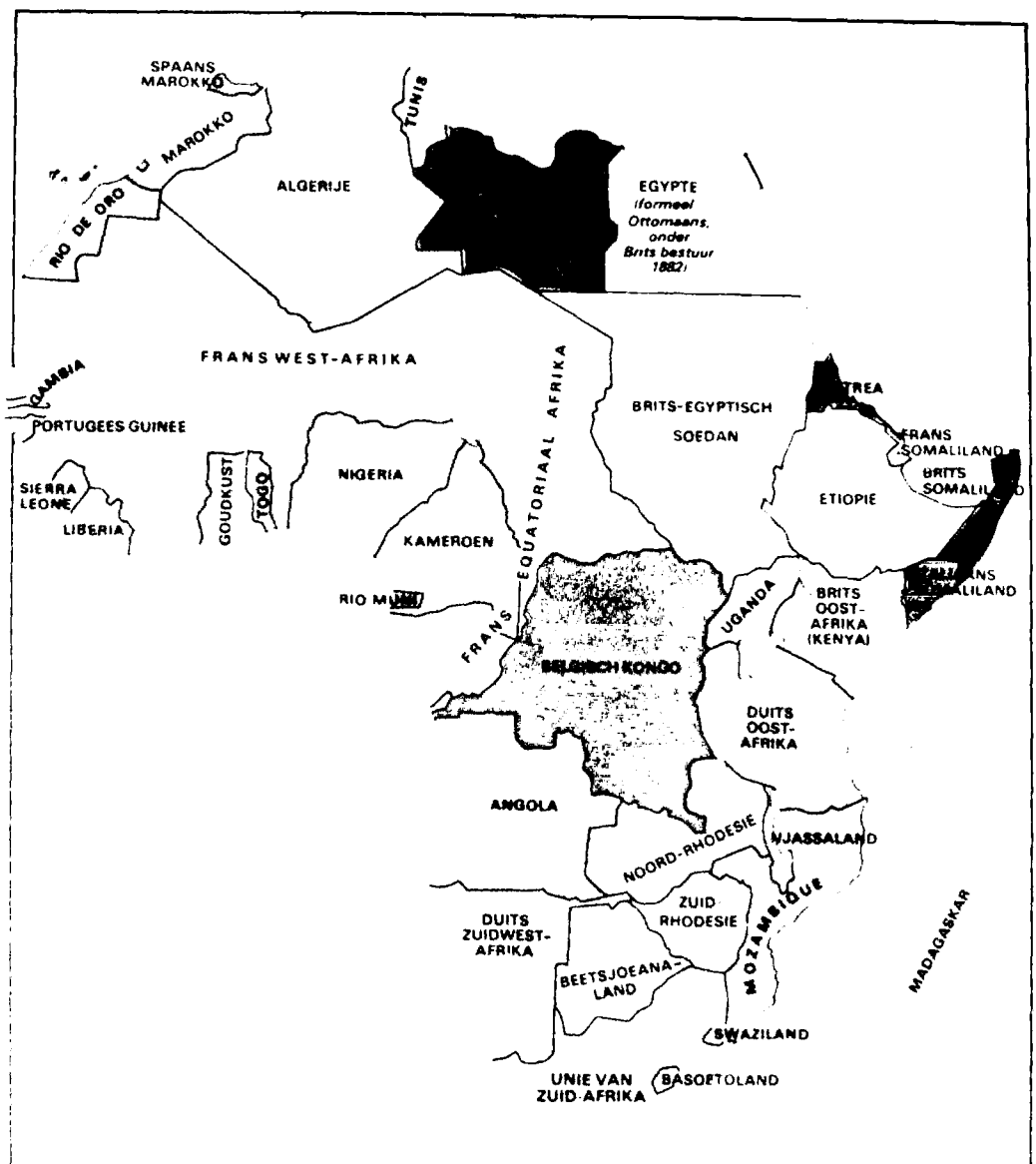
⁽⁴⁾ Volgens van Dale impliceert het kolonialisme dat de economische belangen van de koloniale mogendheid voorop staan. Kolonisatie betekent dan de inplanting van de nodige exploitatie- en bestuursinstrumenten voor de ontginning van de kolonie.

⁽⁵⁾ De meeste journalisten, inclusief deze van de Vlaamse Televisie(?) schrijven Congo en niet Kongo. Volgens van Dale, HET orakel van de Nederlandse taal, is Congo niet correct en moet het inderdaad Kongo zijn (Cfr. Uitgave 1995, p.1501). Ook Frank Ryon, zoon van een oud-koloniaal, schrijft het fout in zijn zopas verschenen en overigens aanbevelenswaardig boek

20 miljoen "geschat" (6). Overigens -en dit wordt doorgaans uit het oog verloren!- Kongo was en is een continentmatig land, groter nog dan Portugal, Spanje, Frankrijk, de Benelux, Italië, Duitsland, Denemarken en Polen samen...

De verovering en bezetting van het land vindt plaats tussen 1886 en 1895, maar sommige streken in het oosten van Kivu, konden pas in 1919 open worden gesteld voor kolonisatie (7). De afstanden zijn er onmetelijk doch van enige infrastructuur was geen sprake. En één van de eerste infrastructuurwerken die werden gerealiseerd is de spoorweg van Matadi naar Leopoldstad (thans Kinshasa). Dit project was af in 1898 maar heeft vele mensenlevens gekost. Kongo-Vrijstaat staat ook bekend of is ook berucht omwille van de zogeheten rubberterreur waarbij tienduizenden en nog eens tienduizenden zwarten het leven lieten of zwaar zijn mishandeld (mateloze lijfstraffen e.d.) en/of verminkt (afhakken van handen) door of namens sommige agenten van Leopold II. Deze onbetwistbare en evenmin betwiste feiten zijn echter door sommige geëngageerde historici en andere opinievormers op willekeurige basis sterk uitvergroet, alleszins wat het aantal slachtoffers betreft.

Van bij het ontstaan van de Belgische Kongo (1908) was het beleid van het Ministerie van Koloniën erop gericht de excessen uit de periode van Kongo-Vrijstaat weg te werken en voor de toekomst uit de wereld te bannen. Vanuit

Afb.2. Koloniaal Afrika in 1913, net voor de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Enkel Liberia en Ethiopië waren niet onder koloniaal bestuur. Frankrijk was in het noord-westen aanwezig op Madagascar, Groot-Brittannië in het oosten en het zuiden, Duitsland bezat Kameroen, Zuid-West-Afrika en Oost-Afrika, Portugal was in Angola en Mozambique, Italië bezat Libië, Eritrea en Somaliland. (Overgenomen uit L. VINTS, 100 jaar Zusters van Liefde in Zaire, 1891-1991, Tielt, 1992, p.76)

België is er echter tot het jaar 1958 nooit enige actieve belangstelling geweest voor de kolonie. Volgens J.L. Vellut, professor geschiedenis aan de Katholieke universiteit in Louvain-la-Neuve en Kongo-

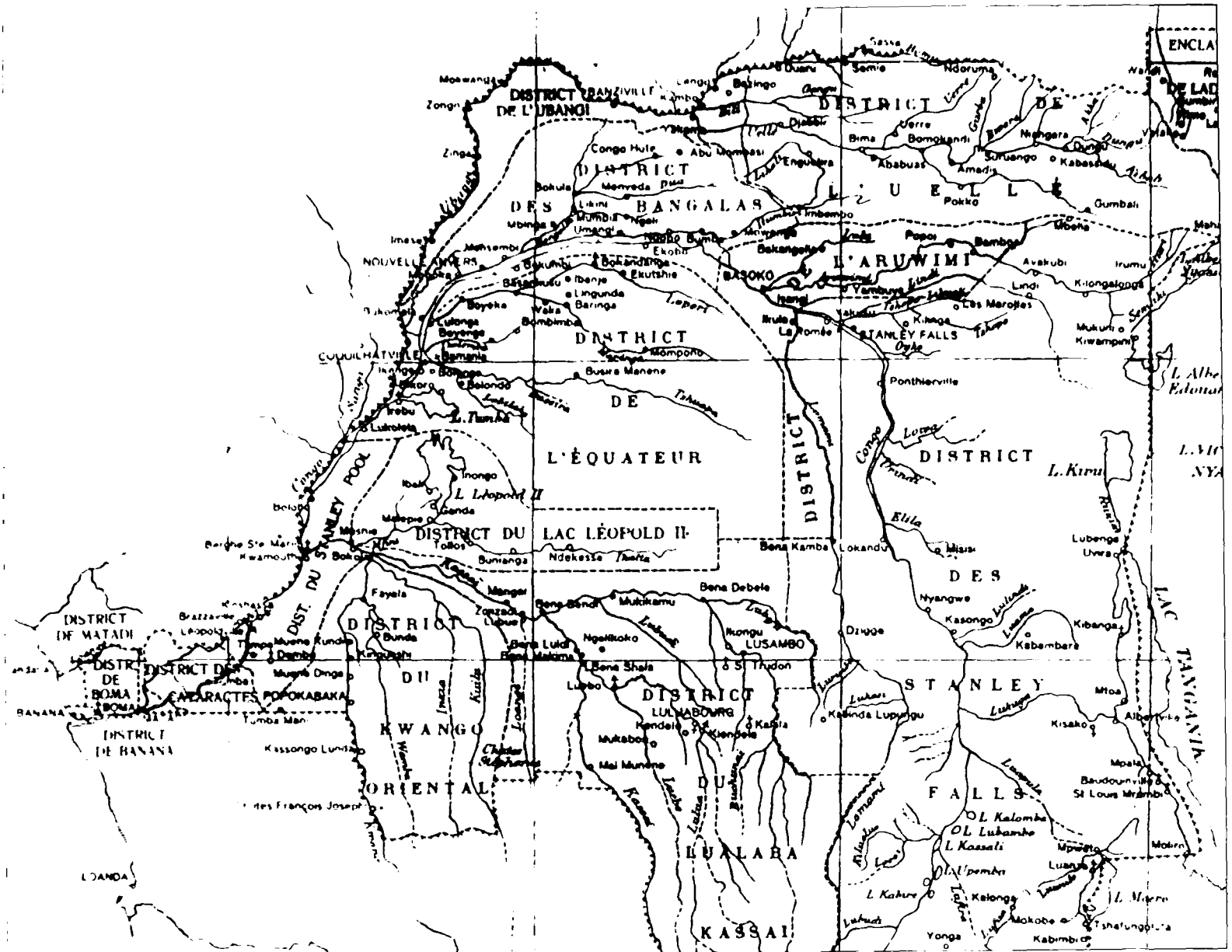
specialist, kwam de kolonie pas in de vijftiger jaren voor het eerst in het radionieuws! Zelfs het Belgisch parlement had tot dan nooit blijk gegeven van enige interesse. Van de politieke partijen toonden alleen de

De laatste kolonialen. Vlamingen in de Congo 1950-1960, Leuven (Uitgeverij Van Halewyck), 2005, maar op bladzijde 25 legt hij verantwoording af voor zijn bewuste schrijffout: hij koos voor Congo, verduidelijkt hij, omwille van de nostalgie die deze schrijfwijze bij hem oproept. Voor de auteur dezes is een correct taalgebruik evenwel de leidraad.

(6) Welke glazen bol deze "specialisten" hebben gehanteerd, met andere woorden op welke "betrouwbare" (in werkelijkheid: onbestaande, dus niet-gecontroleerde en niet-controleerbare!) gegevens ze zich hebben gesteund om een bevolkingsaantal van 20 miljoen te pomen mag Joost weten! Heel het oosten van Kongo was trouwens nog terra incognita en bovendien heeft de eerste volkstelling pas omstreeks 1920 plaats gehad...

Op het moment van de onafhankelijkheid van Belgisch-Kongo in 1960, na een halve eeuw succesvolle inspanning van de koloniale geneeskundige diensten op het vlak van de bestrijding en uitroeiing van dodende ziekten, bedroeg de zwarte bevolking, blijkens de volkstelling, amper dertien miljoen mensen en nagenoeg vijf en tachtigduizend blanken. Vandaag, een veertig jaar later, zou de zwarte bevolking een kleine vijftig miljoen bedragen, althans volgens de ramingen (!).

(7) H. EYNIKEL, *Onze Kongo*, Leuven, 1997, p.54.

Afb.3. Kongo-Vrijstaat in 1897. Deze kaart illustreert door de afwezigheid van staatsposten, dat een groot gedeelte van het oosten van Kongo met o.m. Kivu nog terra incognita was.

liberalen en de katholieken, m.a.w. de toenmalige centrumrechtse partijen, belangstelling en dit om voor de hand liggende redenen. De mensen van links zwegen meestal als een graf -een witte raaf hier of daar niet te na gesproken- net als de radicaal Vlaams-nationalisten. G. Vanthemsche verwoordt de houding van de socialisten op een zonneklare manier:

‘Kongo wordt aanvaard door de socialisten, maar is voor hen geen hoofdbekommernis’, zo klonk het. En verder ‘wie bij de Belgische socialisten een glorieuze strijd tegen de koloniale onderdrukking zoekt, komt bedrogen uit. Voor hen, zoals voor de overgrote meerderheid der Belgen, was de kolonisatie de normaalste zaak van de wereld. (...) België was in Centraal-Afrika

aanwezig om de inlanders te helpen, om ze op te voeden, om hun toekomstige emancipatie voor te bereiden.’ (8)

(8) M. VAN TRIMPONT, *De laatste jaren en weken van het koloniaal tijdperk in Beni en Goma (Noord-Kivu)*, Geraardsbergen, 2001, p.25, met verwijzing naar G. VANTHEMSCHE, *Radioscopie van een kolonie: Belgisch-Congo 1908-1960. De Belgische socialisten en Congo 1895-1960*, gepubliceerd in *Brood en Rozen* (tijdschrift van Sociale Bewegingen), AMSAB, 1999/2, p.9-62 en meer bepaald voor wat betreft de aangehaalde citaten p.35 en 62.

Sluipmoordenaars

Bij de inhuldiging van het Museum van Tervuren verklaarde Koning Albert I: "...meedogenloos maaide de dood in de rangen van de eerste baanbrekers. Nooit zullen wij genoeg hulde aan hunne nagedachtenis kunnen brengen."⁽⁹⁾ Naast malaria, elefantiasis, melaatsheid, en pest waren dysenterie en slaapziekte de felst agerende sluipmoordenaars, de ene al meedogenlozer dan de andere. Als een zwaard van Damocles hingen ze boven het hoofd van de pioniers.

De gruwelijke **malaria** of moeraskoorts is een tropische infectieziekte overgebracht door malariamuggen die in moerassige streken huizen. De ziekteverschijnselen beginnen met onregelmatige koorts gedurende enkele dagen, waarna aanvallen van hoge koorts, koude rillingen, snelle hartslag en hevig zweten. De aanvallen kunnen tot zes uur aanhouden.

Elefantiasis, ook olifantsziekte genoemd, is een zwelling van lichaamsdelen, meestal de benen maar ook geslachtsdelen, armen, lippen, neus of oren. Het verschijnsel wordt veroorzaakt door een langdurige belemmering van de afvoer van lymfe.

Aanvankelijk is er alleen sprake van vochtophoping in de weefsels (oedeem) en is de zwelling zacht, later wordt deze vaster en harder door bindweefselvorming. Komt voor bij onder meer kwaadaardige gezwellen, na een operatie of bij een wormziekte waarbij volwassen wormen in lymfevaten en lymfeklieren leven.

Melaatsheid of lepra is een infectieziekte veroorzaakt door

een bacterie (incubatielijd van 2 tot 5 jaar). Ziekteverschijnselen zijn huidverdikkingen, gevoelloze plekken op de huid waardoor de zieke zich ongemerkt kan verwonden, zenuwverdikkingen die tot verlammingen en vergroeiingen leiden; in een later stadium kunnen zweren ontstaan en zelfs lichaamsdelen zoals neus, oren, vingers en tenen, afsterven.

Dysenterie is een door amoeben of door bacteriën veroorzaakte aandoening. Eerstgenoemde, veroorzaakt door de dysenterieamoebe wordt gekenmerkt door buikpijn en diarree met bloed- en slijmverlies. Geen of matige koorts. Veel andere ziektebeelden lijken er niet te zijn. Deze ziekte komt vooral in de tropen voor. Bacillaire dysenterie wordt veroorzaakt door bacteriën en gaat gepaard met hevige koorts.

De **pest** is een infectieziekte veroorzaakt door een bacterie.

Pest is eigenlijk een ziekte van knaagdieren maar ze kan overgaan op de mens. De ziekteverschijnselen zijn hoge koorts, zwellingen van de lymfeklieren in hals, lies of oksel, huidbloedingen die de huid donker kleuren (vandaar de term Zwarte Dood); soms ook ernstige longontstekingen (longenpest).

De **slaapziekte** of Trypanosomiasis spreekt tot de verbeelding van westerlingen, maar toen en daar was ze een dramatische werkelijkheid, verantwoordelijk voor honderdduizenden doden.

De slaapziekte komt enkel in tropisch Afrika voor en wordt veroorzaakt door eencellige diertjes (parasieten) die door de tseetseevlieg wordt overgebracht

op de mens. De ziekte, waarbij het centrale zenuwstelsel wordt aangetast, heeft meestal de dood tot gevolg tenzij ze zeer vroeg wordt opgespoord en behandeld. De ziekte kent drie stadia. Het eerste dat wel enkele jaren kan duren, wordt gekenmerkt door koorts, hoofdpijn en rode vlekken op de huid. Het tweede stadium bezorgt zenuwstoornissen; de zieke vermagert, is versuft en slaperig. Het derde luidt meteen het einde in. Het organisme is helemaal ondermijnd en het lichaam verschrompelt tot een geraamte. Loomheid en slaperigheid overheersen. Uiteindelijk is er geen leven meer... Elke zieke betekent een gevaar voor zijn omgeving omdat hij voedsel geeft aan de tseetseevliegen die dan andere mensen gaan besmetten. Omstreeks 1898 was de slaapziekte een ware plaag in de streek waar de Scheutisten werkzaam waren. In sommige streken werd de bevolking haast helemaal uitgeroeid en voor de missionarissen was het een bijzonder lastige periode. Pas in 1901 werd de oorzaak van de slaapziekte ontdekt, maar het zou nog een paar jaren duren alvorens een afdoend geneesmiddel kon worden ontwikkeld.⁽¹⁰⁾ De koloniale geneeskundige diensten slaagden erin, na jarenlange inspanningen, al deze ziekten zo goed als uit te roeien zoniet onder controle te houden. Jammer genoeg hebben ze sinds de onafhankelijkheid van onze voormalige kolonie (1960) opnieuw de kop kunnen opsteken.

⁽⁹⁾ Museum voor Midden Afrika in Tervuren, waar in de zogeheten Memoriezaal ook de namen van de 1511 pioniers in het marmer staan gebeiteld.

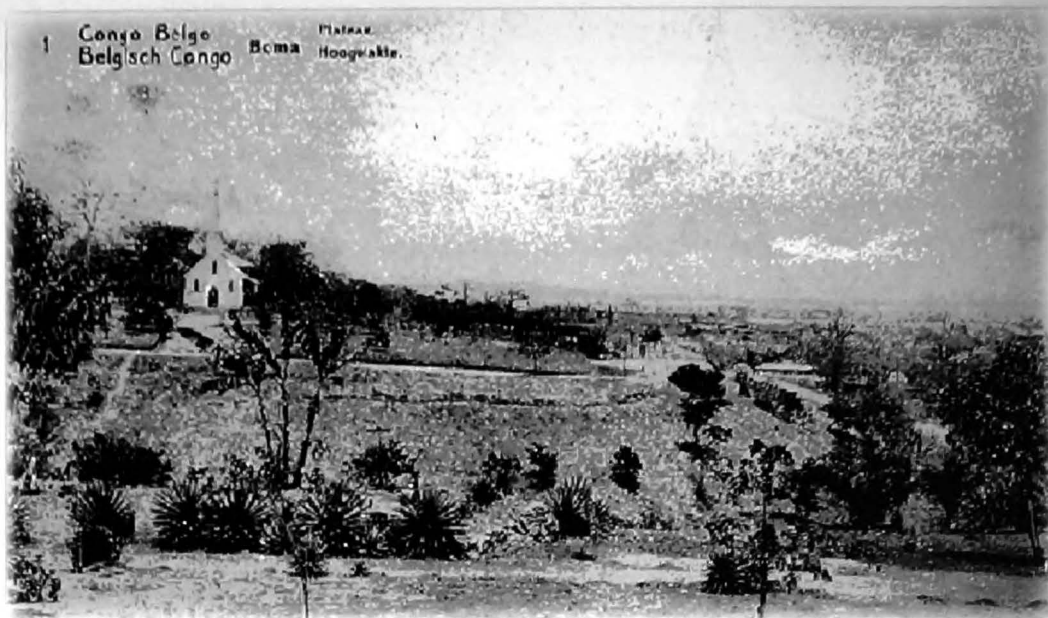
⁽¹⁰⁾ L. VINTS en Z.A. ETAMBALA, *op.cit.*, p.69.

Afb.4. Recente kaart van Boma (ca.1960).

Boma ten tijde van de pioniers⁽¹¹⁾

Boma is een honderdtal kilometer verwijderd van het havenplaatsje Banana en het hoogstgelegen plekje van Boma ligt op 19 meter boven de zeespiegel. In de pionierstijd was Boma de (mini) hoofdstad⁽¹²⁾ van Kongo en werd toen het Antwerpen van Kongo genoemd, vermoedelijk omdat het net als Antwerpen niet direct aan zee ligt, maar toch goed bereikbaar is voor zeeschepen. Het stadje bestond uit twee delen, Boma-rive of Boma aan de Kongo-oever met de haven waar staatspakhuisen, het postkantoor en een tiental Europese factorijen gevestigd waren, en op zowat een kilometer daar vandaan Boma-plateau of het stadsgedeelte dat op een heuveltje was gelegen (Afb.5). Beide gedeelten waren verbonden via een

Afb.5. Het stadsgedeelte van Boma op de heuveltop volgens een zichtkaart uit 1912. (Internet <http://users.skynet.be/chst/e42.gif>). Duidelijk merkbaar is de kerk waarvan een pentekening in afb.6.

kleine spoorlijn (tram?). In Boma-plateau bevond zich de residentie van de gouverneur-generaal van Kongo-Vrijstaat, de zetel van het gerechtelijk beroepshof, een hospitaal voor blanken dat bestuurd werd door de Zusters van Liefde⁽¹³⁾, de woningen van de staatsambtenaren en de villa's van zakenlieden. Daar was ook een kerk (Afb.6) en de missie van de paters. Deze missie was uitstekend gelegen op de heuvel en niet ver verwijderd van de Kongostroom. Neen, er was geen luxe maar de missie was toch zeer gerieflijk uitgerust. In 1890 vertoefden er twee paters, een broeder en negentien *négrillons* (negertjes). Samen met andere zwarten en een handvol Europeanen vormden zij de parochie Boma. Deze zwarten waren van uiteenlopende rassen.

Alleen al bij de soldaten waren niet minder dan zeven verschillende nationaliteiten met elk hun eigen karaktertrekken en woordgebruik. Eén belangstellingspunt hadden alle zwarten gemeen, namelijk hun interesse voor jenever. En welke zaak ook men met ze besprak of behandelde, steeds eindigde het gesprek met de vraag naar een matabish⁽¹⁴⁾. De matabish was het begin- en eindpunt van alles en nog wat. Op een dag verzorgde een pater een zieke en gewonde zwarte. Toen de man weer te been was, meldde hij zich bij de pater. "Ik voel me weer fit", zegde hij "maar krijg ik nu een matabish?", aldus pater Camille van Ronslé, die later de eerste bisschop van Kongo zou worden⁽¹⁵⁾, in een brief van 12 augustus 1890⁽¹⁶⁾.

⁽¹¹⁾ Tenzij anders vermeld komen de gegevens voor deze paragraaf uit M.G. ALEXIS, *Les Congolais. Leurs mœurs et usages. Histoire, géographie et ethnographie de l'Etat Indépendant du Congo*, Luik/Aalst, 1890, p.107,116,119,126,127,170,171,172,173.

⁽¹²⁾ Als hoofdstad van Belgisch-Kongo kwam omstreeks 1920 Leopoldstad (Kinshasa) in de plaats van Boma.

⁽¹³⁾ Luc VINTS en Zana Aziza ETAMBALA, 100 jaar Zusters van Liefde J.M. in Zaïre, 1891-1991, Tielt, 1992, p.28. Deze congregatie bediende ook een ziekenhuis en een weeshuis voor zwarten in het naburige Moanda waar zich ook de eerste missiepost van de congregatie bevond. Zaïre was de naam voor de Republiek Kongo ten tijde van president Moboetoe.

⁽¹⁴⁾ *Matabish* zou afgeleid zijn uit het Portugees en zou letterlijk betekenen *tueur de ver* (A. M. ALEXIS, *op. cit.*, p.172) of wormenverdelger wat iets te maken zou kunnen hebben met sterke drank of alcohol. In de Kongolese talen betekent *matabish*: fooi, drinkgeld dat vermoedelijk(?) moest dienen om deze *tueur de ver* aan te kopen.

⁽¹⁵⁾ Camille van Ronslé werd op 24 februari 1897 in Brussel tot bisschop gewijd. Op 2 december 1899 bracht hij zijn zetel over naar Leopoldstad. (L. VINTS en Z.A. ETAMBALA, *op.cit.*, p.55)

⁽¹⁶⁾ De eerste afvaart (vanuit Antwerpen) van paters Scheutisten naar Kongo had plaats op 26 augustus 1888. De tweede volgde in juli 1889; onder de afvarenden pater Camille van Ronslé. (M.G. ALEXIS, *op.cit.*, p.168)

Afb.6: Deze omstreeks 1890 gebouwde kerk in Boma was een stalen constructie, gerealiseerd in de Ateliers d'Aiseau (Henegouwen). Ze was 25 meter lang bij 12 breed. Het gebouw had een dubbele wand wat luchtcirculatie mogelijk maakt en aldus zorgt een zekere mate van klimaatregeling. Hoe vaak zou pater Jules van Trimpont er een mis hebben opgedragen?

Boma was toen al een klein centrum waar toch heel wat te verkrijgen was op voorwaarde over voldoende geld te beschikken. We laten Jules even aan het woord⁽¹⁷⁾: *Te Boma kan men alle dagen versch ossen- en koeienvleesch krijgen tegen 3,50 fr. het pond als men met gereed geld koopt, tegen 4,- franken op krediet. Dit is reeds een ontzaggelijke prijs; daarenboven is het vleesch van die schier wilde dieren door den band zoo taai als vederhars, wat uiterst onaangenaam is, des te meer daar men, met eene warmte van 36 graden, gelijk wij hier thans hebben, liever een stuksken zou eten dat wat malscher is.*

Het bekeringswerk in Kongo-Vrijsstaat

De rol van de Kerk in de koloniale gebieden is slechts

te begrijpen in het licht van de tijdsgeest op het einde van de negentiende, begin van de twintigste eeuw. De toenmalige Kerk was, in tegenstelling tot de postconciliaire⁽¹⁸⁾ actuele Kerk, nog de zegepralende Kerk, de Kerk met een houvast en met volstreekte zekerheden, de Kerk die de alleenzaligmakende waarheid exclusief voor zich opeist, de universele Kerk met de Gregoriaanse liturgie. De heersende maatschappijvisie is sterk burgerlijk geïnspireerd, waarbij noeste arbeid, ernst en tucht de leidraad vormen bij het werk en in godsdienstaangelegenheden. Vandaar de soms onvoorwaardelijke en blinde discipline, maar ook dat grenzeloze idealisme, die harde en onverdroten inzet en die geest van zelfverloochening en zelfopoffering

die men ten allen kante vaststelt. Op het vlak van het bekeringswerk was het de eerste jaren een tasten en zoeken naar de meest geschikte werkmethode. Tot omstreeks 1900 werkten de missionarissen via vaste missieposten waarbij kinderen uit hun vertrouwd milieu werden gehaald en in een soort isoleercel tot goede christenen werden gevormd naar Europees model. Deze methode werd na korte tijd als onverantwoord en onefficiënt ervaren en dit onder verschillende oogpunten. Omstreeks 1900 werd dan overgeschakeld op het zogeheten schoolkapellen-systeem met als voornaamste kenmerk de verkondiging van het Geloof op de plaats zelf waar de mensen leefden, wat een netwerk van schoolkapellen deed ontstaan. Een tweede belangrijk kenmerk in het vernieuwde beleid was de inschakeling van een zwarte als medewerker, de catechist. Deze werkmethode werd uitgetest in het Mayumbegebied en als positief ervaren. Vandaar werd het systeem verspreid over heel Kongo.⁽¹⁹⁾

De missionaris Jules van Trimpont⁽²⁰⁾

Jules van Trimpont is geboren in Geraardsbergen op 2 april 1869 als oudste zoon van het echtpaar Karel-Lodewijk (meestal Louis genoemd) van Trimpont (1830-1916) en Joséphine Jouret (1836-1874), dochter van Benoît Jouret en Felicite de Clippele⁽²¹⁾. Hij is nog geen zes jaar wanneer hij zijn moeder verliest. Desondanks kent hij een gelukkige jeugd. Zijn ouders woonden in de Wijngaardstraat, in het pand met het huidige nummer 20 en nu bewoond door dr. J. Haegeman; het lagergelegen pand (nr.16-18), het huis van zijn grootvader Guillaume van

⁽¹⁷⁾ Uit *Missiën in China en Congo*, 1903, Uittreksel uit eenen brief van P. Van Trimpont: *Congoleesche koeien*.

⁽¹⁸⁾ De concilies waarop wordt gealludeerd hadden plaats in de jaren 1962-1965.

⁽¹⁹⁾ A. VERSCHUERE, *De inplanting van de missiën van Scheut in de Majombe (1898-1900)*, 1997 (licentiaatverhandeling K.U.Leuven).

⁽²⁰⁾ Jules van Trimpont is de grootoom van de auteur dezes.

⁽²¹⁾ Over Van Trimpont-Jouret en Jouret-De Clippele, zie desgewenst M. VAN TRIMPONT, *Voorouderreeks...*, afleveringen 4 tot 6 in *De Heemschutter*, jg.2001, nrs.175-177, respectievelijk aflevering 15 in *Gerardimontium*, jg.2005, nr.200.

Trimpont⁽²²⁾, diende respectievelijk als woonst en als bankkantoor voor zijn oom August van Trimpont. De tuin van de twee woningen liep ineen en de kinderen van de twee gezinnen werden samen opgevoed in het comfortabele milieu van welstellende burgerij die bovendien actief in het openbare leven stond. Jules doet zijn (Grieks-Latijnse) humaniora in het Sint-Catharinacollege en trekt naar het priesterseminarie in Gent. Na enkele jaren seculier priesterschap, treedt hij toe tot de Congregatie van het Onbevlekt Hart van Maria alias de Scheutisten (Afb.7).

Op 30 april 1901, dit is nauwelijks dertig jaar na de historische ontmoeting tussen de ontdekkingsreizigers Stanley en Livingstone aan het Tanganikameer, varen Jules en zijn metgezellen af naar Kongo-Vrijsstaat. Ze zijn met hun zessen, twee broeders, Henri en Evrard, en vier paters: naast Jules zelf, pater Calon, pater Wolters en pater Jadoul. De zeereis verloopt zonder noemenswaardige problemen, de zeeziektes van Jules niet te na gesproken. Er is een oponthoud in Tenerife en Sierra Leone en Jules geeft er een bondige beschrijving van:

Nous fimes escale à Ténérife et à Sierra Leone. L'île de Ténérife est plus belle que la ville. Celle-ci, tout en ayant de belles places publiques et çà et là une belle maison, n'a que des rues étroites, des maisons passablement sales habitées par des gens non moins propres. L'île

M 218 Arch. Centr. CICM D/VII	
+ Jules Van Trimpont	
16 April 1869	Né à Grammont Fit ses humanités au Collège de cette ville. Sa Théologie au Séminaire de Gand.
11 Juin 1892	Fit ordonné prêtre
1892-1899	Surveillant au Petit Séminaire de S. Nicolas
7 Sept 1899	Entra au Séminaire
8 Sept 1900	Fit les vœux de 5 ans
30 April 1901	Partit pour le Congo
12 Sept 1903	Monta comme Directeur de la Colonie de lair à Boma, pendant de diarchie (combien?)
	arrivé à Boma 19/5/1901 part pour Kangu 30/5/1901 supérieur à Kangu 20/1/1902 directeur colonie Boma 14/11/1902

Afb.7. Curriculum van Jules van Trimpont, zoals genoteerd in het Archivum Centrale CICM te Rome.

donne une impression plus profonde (...). On dirait que les roches de Ténérife baignées par la mer à leur base assise dans l'eau et superposées comme d'immenses jardins dont le dernier disparaît dans les nuages, forment l'échelle des cieux. Voilà le souvenir que je garderai de cette belle quoique peu fertile et aride île.

Sierra Leone est plus riant : la verdure de ses arbres provoque une impression

plus agréable. C'est comme un immense jardin penché du côté de la mer sur différentes collines dont les vallées ombragées donnent autant de tableaux différents; çà et là un point blanc indique une maison et témoigne que la beauté de la nature attire l'homme partout par ses charmes. Que le bon Dieu a fait de belles choses pour nous plaire!⁽²³⁾ Het zeeschip meert aan in de haven van Boma op 19 mei.

⁽²²⁾ Dit tweedelig pand draagt in de 19e-eeuwse notariële akten de naam « Het groot Huis » respectievelijk « Het klein Huis ». Dit herengoed kwam in 1857 in het bezit van Guillaume van Trimpont (Akte verleden voor notaris Pieter vander Linden uit Idegem). In 1830 behoorde het nog toe aan C.L. van Crombrugge respectievelijk kanunnik Constant van Crombrugge. (RIJKSARCHIEF RONSE, MGA Geraardsbergen, kadastrale legger).

Bij testament van 6 januari 1951 (gedeponeerd bij notaris Rens) schonk Augusta van Trimpont (nicht van Jules van Trimpont) deze eigendom aan haar achternicht Elisabeth van Trimpont, echtgenote van vrederechter Albert d'Haese. Om uit onverdeeldheid te treden werd, na de dood van dit echtpaar, de eigendom eind 1993 verkocht aan advocaat G. de Brouwer.

⁽²³⁾ Vertaling: «Het eiland Tenerife is mooier dan de stad. Alhoewel er fraaie openbare pleintjes zijn en hier en daar een mooi huis, vindt men er vooral smalle steegjes en tamelijk vuile huizen. Deze zijn bewoond door net zo onzindelijke lieden. Het eiland roept een gevoel op van diepgang (...). Men zou zeggen dat de rotsen van Tenerife, die met hun grondvesten in de zee baden en vervolgens boven mekaar geplaatst zijn als reusachtige treden waarvan de hoogste opgaat in de wolken, de ladder vormen naar de Hemel. Dat is wat me bij zal blijven van dit mooie, overigens dorre en onvruchtbare eiland. Sierra Leone biedt een vrolijker aanblik. Het groen van de bomen wekt een indruk van opgeruimdheid. Het is als een onmetelijke naar één kant overhellende tuin, over de vele heuvels heen, waar schaduwrijke valleien tal van uiteenlopende taferelen ten tonele voeren. Een wit stipje hier en daar wijst op de aanwezigheid van een huis. Het is het bewijs dat de mens bekoord en aangetrokken wordt door het natuurschoon. Wat heeft de goede God toch mooie dingen geschapen om ons aangenaam te zijn».

De zendelingen blijven er een paar dagen om wat uit te rusten van de zeereis. Dan gaan ze allen samen naar Banana om de missie Moande te bezoeken. Het is een afmattende dag : twee en een halve mijl (ongeveer 12 kilometer), van tien tot halfeen, in een brandende zon! Maar de terugkeer 's avonds, reeds doodvermoeid en in het pikkedonker en in de regen maakt de kennismaking met het Kongolese klimaat nog zwaarder. Het was zo erg, schrijft Jules, dat we allemaal in koor zegden 'Het is goed voor één keer!' Maar, eerlijk gezegd, we zouden de reis nog wel eens hebben overgedaan want we zijn er zo goed ontvangen geweest door pater Dierkens". Monseigneur, die door Jules ook als Sa Grandeur wordt betiteld en die een volle maand in Moanda was gebleven, nam met hen de terugweg naar Boma. In Moanda was er overigens geen prettig nieuws: pater Van Leuven was vrij ernstig ziek en broeder Leonce voelde zich al een week niet in goede doen. Niet van aard om het moreel van de nieuwelingen hoog te houden... De volgende dag zouden pater Calon en broeder Geerts met de "steamer" afvaren

naar Matadi. Pater Jadoul zal een paar dagen nadien vertrekken samen met Monseigneur en pater Wolters gaat naar Moanda. En indien pater De Cleene voldoende dragers kan sturen tegen donderdag 30 mei, dan kan Jules diezelfde dag nog zijn reis verder zetten naar de hem toegewezen missiepost in de Mayumbe-streek. En zo gebeurde.⁽²⁴⁾

Uit Jules' brieven blijkt dat hij doordrongen was zowel van een bijna kinderlijke onderdanigheid als van een even kinderlijk geloof. Een voorbeeldje uit de zovele? In één van zijn brieven gericht tot zijn overste schrijft hij ⁽²⁵⁾: *Il ne se passe pas de jour, Très Cher Père Supérieur, que je ne vous recommande à Notre Seigneur au Saint Sacrifice de la Messe et que je ne Lui demande de vous bénir et de vous accorder les forces nécessaires pour pouvoir continuer votre direction paternelle pour le plus grand bien de notre Congrégation.*

In Mayumbe⁽²⁶⁾

Op de geplande dag zet Jules zich op weg naar zijn bestemming, de Mayumbe-heuvels. Hij was

vergezeld van een zekere pater Renier tot kilometer 58 van de spoorweg. Daar gingen hun wegen uit mekaar en Jules trok dus alleen verder naar de hem toegewezen missiepost, de Mission de Moll Sainte-Marie ⁽²⁷⁾ in Kangu. Een zware dobber, maar des te groter was de voldoening veilig bij de confraters te arriveren. Vooral het weerzien met le bon père De Cleene, met wie Jules klaarblijkelijk een nauwe vriendschapsband had, was een bron van vreugde. Zijn algemeen overste had hem opgedragen aan pater N. De Cleene de onderscheiding van Ridder in de Kroonorde te overhandigen ⁽²⁸⁾. Dit deed hij 's anderendaags, na de hoogmis en er werd een feestje gebouwd door de daar aanwezige drie paters en een broeder⁽²⁹⁾. Het was eigenlijk een sobere bedoening want *que peut-on faire en effet à trois pères et un frère?*, verduidelijkt Jules. De schoolkinderen werden verzameld voor de veranda van de woning en de gelauwerde pater overste werd er bijgehaald. Dan hield Jules een korte lofrede en speldde De Cleene de onderscheiding op de borst. Daarop volgde een ovatie

⁽²⁴⁾ ROME, ARCHIVUM CENTRALE CICM, D/VII, Brief van 22 mei 1901 aan de Très Révérend Père Supérieur.

⁽²⁵⁾ ROME, ARCHIVUM CENTRALE CICM, *op.cit.*, brief van 23 november 1902.

⁽²⁶⁾ Mayumbe is een bos- en moerasrijke streek in Neder-Kongo.

Tenzij anders vermeld, zijn de gegevens voor deze paragraaf afkomstig uit Jules' brieven: d.d. 28 juli 1901 aan zijn algemeen overste; d.d. 16 februari 1902 aan zijn overste; d.d. 19 juli 1902 aan een confrater; d.d. 17 september 1902 aan zijn algemeen overste; d.d. 23 november 1902 aan zijn Très Révérend et Très Cher Père Supérieur; d.d. 30 november 1902 aan zijn algemeen overste; (ROME, ARCHIVUM CENTRALE CICM, *op.cit.*)

⁽²⁷⁾ Moll Sainte Marie, zo genoemd naar de weldoener van deze missiepost, een zekere Van Eetvelde die van Mol was. In de prille dagen van de Kongo-missies werd de naam van de weldoener, of eventueel de naam van diens stad of dorp, gegeven aan de door hem gefinancierde fondation of stichting. Zo spreken we van Urselia voor de stichting van graaf d'Ursel, enz. Na verloop van enige tijd werd deze gewoonte echter achterwege gelaten. Een stichting was meestal een som geld om een bepaalde missiepost op te starten of om een of ander project te financieren. Er bestaat ook een "fondation Van Trimpont" en deze diende voor de bouw van een schoolkapel. Ze werd geschonken in 1925 door Victor van Trimpont, Jules' jongste broer en grootvader van de auteur dezes. Deze stichting werd genoteerd in het boek der ontvangsten door mgr. N. De Cleene op naam van Van Trimpont, Lessensestraat 110, Geraardsbergen. Ook andere bronnen vermelden de "fondation Van Trimpont" anno 1925, zonder nadere omschrijving evenwel. (Cfr. brief van 26 september 1990 aan de auteur dezes van pater Raymond Renson, archivaris CICM, Rome) Ter zijde, uit de familieoverlevering is geweten dat de inmiddels tot missiebisshop gepromoveerde mgr. De Cleene in 1925 naar Geraardsbergen kwam en logeerde bij Victor van Trimpont die inderdaad in de Lessensestraat 110 woonde.

⁽²⁸⁾ De Kroonorde is een ridderorde in het kader van de Belgische beloningssystemen. Ze is in 1897 ingesteld door Leopold II in zijn hoedanigheid van soeverein van Kongo-Vrijstaat. In 1908 werd ze overgenomen door België. Ze wordt toegekend aan mensen die zich onderscheiden op artistiek, letterkundig of wetenschappelijk vlak of nog voor trouwe dienst aan het Land in Afrika. De Kroonorde omvat achtereenvolgens vijf klassen, twee palmen en drie medailles. De vijf klassen zijn, in dalende orde van belangrijkheid: Grootkruis, Grootofficier, Commandeur, Officier, Ridder.

⁽²⁹⁾ Naast pater De Cleene die overste was en die, zoals gezegd later bisschop zal worden, en Jules zelf waren het pater De Boeck en pater Moretus de Bouchout. De broeder was een zekere De Mey.

Afb.8. Jules van Trimont ergens in zijn missie in de Mayumbe. Foto anno 1902 (privéverzameling)

van de schoolkinderen die dan als beloning een extra portie vis kregen... Iedereen was tevreden en wij voelden ons trots op onze overste en om de eer die onze missie was te beurt gevallen, aldus Jules die het ook uitvoerig heeft over de processie die daar plaats had op de Fête-Dieu of Sacramentsdag⁽³⁰⁾. Ten slotte vernemen we dat op 14 juli pater De

Boeck Kangu verliet voor Nieuw-Antwerpen waar hij het bestuur van de staatskolonie voor kinderen (zie verder) op zich zou nemen. Jules ondervindt ook last van koortsaanvallen, maar dit gezegd zijnde, is zijn gezondheidstoestand bevredigend. Vermoedelijk gaat het om moeraskoorts want volgens pater De Cleene is die koorts toe te schrijven aan het langdurig verblijf

van Jules in moerasachtig gebied waar hij gedurende een zekere tijd de steenbakkerij van de missie heeft gerund.

Het leven in het toenmalige tropisch Afrika en dus ook Kongo hield onmiskenbaar ernstige risico's in. De werkelijkheid van iedere dag was noch min noch meer een verschrikking. Vooreerst het voor westerlingen ondraaglijk klimaat, vervolgens de soms gevaarlijke of dodelijke levensomstandigheden, de tropische ziekten zoals de reeds vermelde slaapziekte, elephantiasis, melaatsheid, pest, dysenterie en die gruwelijke malaria of moeraskoorts met diverse nevenverschijnselen. En dan hebben we het nog niet gehad over de vijandige houding van sommige autochtonen die onder meer vreesden aan invloed in te boeten... En hier weet Jules van mee te spreken. In de nazomer van 1901, om precies te zijn op 29 augustus, deed zich inderdaad een ernstig incident voor. Volgens de familieoverlevering zou Jules een tovenaars of fetisjist hebben neergeschoten uit zelfverdediging. Hij had hierover bericht aan zijn vader maar had de zaak wat geminimaliseerd ten einde geen paniek te zaaien en ook om niet als een snoever over te komen: *Je n'insiste pas beaucoup dans ma lettre sur le danger que j'ai couru pour ne pas effrayer ma famille et ne pas avoir l'air de faire le fanfaron.* Maar eigenlijk heeft hij veel schrik gehad en hield hij zijn pistool klaar om in te grijpen indien nodig: *Aussi ai-je bien invoqué mon Saint Ange Gardien et me suis-je remis entre les mains de Dieu. Dès que l'opposition devint sérieuse, je ne me suis pas désarmé un instant de mon revolver chargé et je n'ai respiré librement que lorsque j'étais sorti du bois qui entoure le village, car je craignais d'être surpris dans le sentier.* Nadien keerde de rust vlug terug in het dorp en de

⁽³⁰⁾ Sacramentsdag of het feest van Corpus Christi, ingesteld in 1264 door Urbanus IV, wordt gevierd op de tweede donderdag na Pinksteren ter herdenking van de instelling van de eucharistie.

dorpelingen bouwden zelf een kapel en vroegen om een catechist. *Le diable est donc vu !*, concludeert Jules. Maar wat was er nu eigenlijk gebeurd? Op die bewuste dag werd Jules door opperhoofd Matanga en door inwoners van Kyanga, een dorpje in Ndimba-Kuwi, beledigd en bedreigd. Maar van het neerschieten van een tovenaars of zo is hoegenaamd geen sprake. Het incident werd door de familie waarschijnlijk ongewild wat opgeblazen, zoals dit zo vaak gebeurt met overleveringen van mond tot mond. Toch kwam er een staartje aan de affaire. De missieoverste, pater De Cleene, heeft voor deze feiten klacht neergelegd in Buku Thela en op 4 september komt een zekere luitenant Bonchi de verantwoordelijken aanhouden. Hoe de zaak verder afgelopen is, wordt niet gezegd.

Op 16 februari 1902 brengt Jules een soort halfjaarlijks verslag uit aan zijn Pater Overste. Hij vertelt dat Pater Provinciaal naar Kangu was afgezakt. Deze heeft de organisatie aldaar wat door mekaar geschud. Jules neemt een deel van de taken over die tot nog toe bij zijn vriend, missieoverste De Cleene lagen. Laatstgenoemde zal zich intensiever bezighouden met de evangelisatie in de dorpen. Te dien einde zal hij meer contacten ontwikkelen met de catechumenaten die her en der zijn ingeplant. Jules van zijn kant wordt verantwoordelijk voor het catechismusonderricht aan de kinderen en hij krijgt bovendien de leiding van de infrastructuurwerken in de missie. Hij vraagt zich af of hij deze taken wel aan kan. Vooral zijn gebrekkige kennis van de inlandse taal lijkt hem een handicap te zijn, althans in de beginperiode. Maar hij heeft vertrouwen want, schrijft hij *je me repose sur le secours de Notre Seigneur et la protection de la Sainte Vierge Marie qui me*

donneront, je l'espère, l'esprit de travail et le dévouement nécessaires pour bien remplir ma charge. Op 20 januari 1902, wordt Jules aangesteld tot overste van de missiepost Kangu.

Een familietrekje is Jules' belangstelling voor pluimvee en andere huisdieren. Zijn jongste broer Victor heeft hem kippen, duiven, eenden en kalkoenen beloofd. Op 2 juli 1902 schrijft Jules naar een jonge confrater die op het punt staat zijn eerste afreis naar Kongo te ondernemen en hij vraagt hem een oogje in het zeil te houden tijdens de overvaart. Hij geeft een hele resem aanbevelingen vooral voor wat de kalkoenen betreft die alleszins moeten worden beschermd tegen de vochtigheid. Volgens de familieoverlevering zijn de dieren gezond en wel aangekomen in Kangu en hebben ze er zich vermenigvuldigd...

Elders was de inmiddels van ziekte herstelde Pater Van Leuven volop bezig met de oprichting van zijn missiepost, genaamd of bijgenaamd Sint-Anneken. Het gaat om des constructions en pisé, dit zijn gebouwen met lemen muren en wanden in gestampte aarde. Maar er is watergebrek als gevolg van een te droog regenseizoen. In de plaats van een normaal regenseizoen met een acht tot negen centimeter water, valt er slechts om de tien dagen wat hemelwater gedurende nauwelijks een paar uur. Meerdere novenen om meer regen, zijn nutteloos gebleken. De toestand wordt echt dramatisch want het gaat om het voortbestaan van de cacaoplanten. Overigens is het leven eentonig in de missiepost. Er is niet de minste zweem van Europees comfort, laat staan ontspanningsmogelijkheid: geen radio's, geen telefoon en vanzelfsprekend geen gsm's(!) of andere wondertoestellen. Elke kleinigheid wordt aangegrepen om het leven wat op te vrolijken

en om wat verstrooiing te brengen: *Nous trouvons à nous égayer à Kangu et les multiples accidents de la journée nous donnent l'occasion de bien nous amuser.* Zo had pater Missonne, *grand chasseur, habile tireur, Nemrod* ⁽³¹⁾ *redouté*, een antilope geschoten. In werkelijkheid ging het om een geitenbok... Deze gebeurtenis gaf aanleiding tot een ware vaudeville. De bok deed dienst van antilope en de illusie was compleet, maar hoe de vork eigenlijk aan de steel zat is nooit duidelijk geworden. De geitenbok was uit de weide gehaald, maar bij het natellen van de kudde bleek geen enkel dier te ontbreken.... De vraag rees of er nu wel degelijk antilopenvlees is gegeten of geitenvlees. Deze vraag is onbeantwoord gebleven.

Als overste van de missiepost is Jules vanzelfsprekend verantwoordelijk voor de infrastructuur. De missie van Kangu is nog in volle uitbreiding. Maar van nagenoeg alle oorspronkelijke gebouwtjes zijn de muren en wanden in gestampte aarde en deze zijn aan vervanging toe. Er is ook heel wat werk te doen op het vlak van de geloofsverkondiging in de dorpen waar een catechist werkzaam is. Dit is onder meer het geval in het dorpje Makai ku Loango waar het allereerste kapelletje door de mieren is opgevreten. Later, dit wil zeggen zodra het werk in Kangu af is, kan worden gedacht aan een bakstenen kapel. De kosten voor deze stichting, Saint-Pierre genaamd, zullen worden gedekt door giften van het Collège Saint-Pierre uit Jette.

Jules voelt zich in goede doen in Mayumbe. En er zijn goede vooruitzichten want bientôt nous serons desservis à Moll par automobile comme à Scheut par le tram! Het spoor, de tufu-tufu⁽³²⁾, heeft Lukale als eindstation, maar

⁽³¹⁾ Nemrod wordt vermeld in Genesis X. Deze man zou geleefd hebben omstreeks 2.230 jaar v.C. Van hem is gezegd dat hij zijn tijd doodde met jacht te maken op wilde dieren. Nemrod redouté staat dus voor geducht en handig jager.

⁽³²⁾ Tufu-tufu staat voor trein. Uitspreken: toefoe-toefoe.

van die plaats wordt weldra een weg voor automobielverkeer aangelegd doorheen heel Mayumbe en naar alle waarschijnlijkheid zal deze weg de missiepost aandoen. Maar... schone liedjes duren niet lang. Op 4 november 1902 wordt Jules aangesteld tot directeur van de staatskolonie voor jongens in Boma en hij is niet gelukkig met deze benoeming want *nous étions si heureux au Mayumbe, trop heureux pour que cela continue...*

In het stadje Boma⁽³⁾

In Boma aangekomen wordt Jules in audiëntie ontvangen bij gouverneur-generaal Fuchs en hij bericht hierover aan Pater Provinciaal. In een brief aan zijn algemeen overste komt hij nog even terug op zijn benoeming in Boma, *nomination qui m'a beaucoup peiné*. Deze zaak heeft hem ook doen steigeren want, voegt hij er heel fijntjes aan toe dat *la voix de la nature s'est fortement fait entendre*. Maar, hij legt zich neer bij de beslissing en zal zich ten volle inzetten voor "zijn" staatskolonie.

Net als een missiepost diende een staatskolonie zoveel mogelijk zelfbedruipend te zijn. Daarom hielden ze in Boma een kudde koeien; deze werd 's ochtends uitgelaten om te gaan grazen in de valleien en op de heuvels rond de kolonie. 's Avonds werden ze dan weer binnen de omheining gedreven, uit veiligheid.

Jules heeft geen zware problemen met zijn schoolkinderen, een paar kleine incidenten op het disciplinaire vlak niet te na gesproken. Op het vlak van de godsdienstbeleving door zijn kinderen verloopt alles opperbest en dat is voor hem toch het belangrijkste: *Les élèves fréquentent très bien les sacrements, un très grand nombre vont à confesse et à communion*

De staatskolonies, dit zijn kinder- of schoolkolonies van de Staat, zijn voor onze begrippen moeilijk vatbare curiosa. Maar, zoals steeds het geval is, moet ook dit verschijnsel worden gezien tegen de achtergrond van de tijdsgeest en binnen de context waarin het gebeuren zich afspeelt. Toen de Scheutisten in 1888 hun missiewerk in Kongo-Vrijstaat aanvatten, zijn de eerste bekeerlingen bevrijde, dikwijls door de paters vrijgekochte slaven. In 1890 legt Leopold II de voogdij over weeskinderen en over van slavernij bevrijde kinderen ten laste van de Staat die ze op zijn beurt toevertrouwde aan de missies. Ze werden opgeleid tot klerk, ambachtslui, rekruten voor het leger. De paters stonden in voor onderwijs terwijl een militair exercitie gaf. Het initiatief van Leopold II was echter in het verkeerde keelgat geschoten van de zwarten die zowel de Staat als de missionarissen beschuldigden van kinderroof. Krachtens de bantoe filosofie behoort een kind immers niet uitsluitend zijn ouders toe maar de hele familieclan. Vandaar dat sommige kinderen uit de kolonie deserteren. Naast de staatskolonie in Boma bestond er een gelijkaardige instelling in Nieuw-Antwerpen, samen goed voor 900 jongens, en een in Moanda voor meisjes.

tous les 15 jours, plusieurs tous les 8 jours et ils sont rares ceux qui ne font pas la communion mensuelle. C'est consolant et cela prouve que les âmes sont dociles à la voix de la grâce et qu'elles veulent se rendre fortes contre les tentatives du démon.

Beroepshalve gaat het goed. Hij heeft promotie gemaakt want hij werd aangesteld tot *second conseiller* van Pater Provinciaal. Vervolgens verlopen allerhande werkzaamheden naar wens. Hij ontving een kruisweg voor de kapel waarvoor hij fraaie lijsten

laat maken in kambala-hout uit Mayumbe.

Op het vlak van de gezondheid kan het beter. In zijn brief van 8 juli snijdt hij meerdere onderwerpen aan. Hij klaagt over buikloop waar hij sedert vier of vijf maanden mee opgescheept zit; vermoedelijk het gevolg van zijn diarree die begon in januari. Hij is op dieet gezet. Voorzichtig zijn, zegt hij. Hij verheugt zich over de welwillendheid die hem te beurt valt vanwege de gouverneur-generaal. *Le bon Dieu bénit visiblement la colonie: Te Deum laudamus*. Dit is meteen Jules' laatste optimistisch teken van leven... Het vervolg van het verhaal is te vinden in notities uit het dagboek⁽⁴⁾ van zijn confrater, pater Moretus de Bouchout (Afb.9.).

25 september: Jules voelt zich echt niet goed en hij vraagt om naar Moanda te worden overgebracht om er uit te rusten, dit op advies van dokter Verloodt die hem eigenlijk niet zwaar ziek vindt: gewoon wat diarree en wat zenuwen omdat drie kinderen deserteerden.

26 september: met veel moeite draagt Jules de mis op. Hij is zeer verzwakt, hij heeft geen stem meer en hij heeft ademnood. Het zal zijn laatste mis zijn...

27 september: Jules heeft een slechte nacht achter de rug met veel galpijn; er komen cataplasma's bij te pas. Dokter Verloodt onderzoekt zijn patiënt maar ontdekt niets ernstigs.

28 september om 8.05 uur: plots overlijden van Jules van Trimont, zonder absolutie noch enig ander sacrament. Men was de reiskoffer en de bagage klaar aan het maken voor zijn vertrek naar Moanda. Pater Moretus was Jules' kamer nog even in en uit gegaan en had om 8.03 uur, een paar ogenblikken

⁽³⁾ Tenzij anders vermeld, steunen de gegevens voor deze paragraaf op Jules' brieven, namelijk brief d.d. 23 november 1902 aan zijn pater overste; d.d. 14 januari 1903 en 8 juli 1903 aan zijn algemeen overste. (Rome, ARCHIVUM CENTRALE, *op.cit.*)

⁽⁴⁾ ROME, ARCHIVUM CENTRALE CICM, 0/2/d.

Septembre

27. Le P. directeur Van Trimpont demande à aller se reposer à ^{n. vande} ~~son~~ ^{son} ~~maison~~ ^{maison} sur le conseil du docteur Verloodt qui ne juge l'état du malade aucunement grave: diarrhée simple et excitation nerveuse.

(3 deserteurs rentrent sous faux noms.)

28. Le P. directeur dit soigné (la dernière!) avec beaucoup de peine: il est très faible, sans voix et halotant de la poitrine.

29. P. directeur passe mauvaise nuit: bile, point de côté: cataplasmes. Le docteur Verloodt consulte très consciencieusement le père: on voit rien de grave.

Absoutes à 5 1/2 h. suivies d'enterrement. Le G^r G^r Mr Fuchs et tout le personnel blanc de l'état y assistent. Les enfants en grande tenue sont sous le commandement de l'officier: ils récitent en commun le chapelet dans la marche au cimetière. Le P. Croonenbergs officie.

Sur la tombe au nouveau cimetière, dans le compartiment des agents de l'état, Mr Goha, directeur de la Justice le discours funèbre (voir texte dans archives du Gouvernement).

Beaucoup de chrétiens de Boma assistaient aux funérailles. Les blancs disent: "Quel monde, quel bel enterrement! pour un grosneur on ne ferait pas plus, sauf que l'armée y serait!"

Requiescat in pace.

au retour de l'enterrement tombe une grosse pluie (la 1re de la saison)

29. Grand service à Boma pour le R^e Père Van Trimpont à 8h. Le G^r G^r Fuchs, le secrétaire et une cinquantaine de blancs y assistent. Les bureaux chôment jusqu'à 9h. Le chœur et le pouton intérieur de l'église est garni d'une file ^{de} d'enfants. Les autres se tiennent à l'extérieur sous le commandement de l'officier.

Afb.9. Fragmenten uit het dagboek van pater Moretus de Bouchout.

voor diens dood dus, nog met hem gepraat.. Ik ga uw boy⁽³⁵⁾ laten halen, had hij nog gezegd. Maar toen pater Moretus een minuut later terugkwam, had God Zijn dienaar tot Zich geroepen: geen doodstrijd, geen doodsgereutel. Men had net de typoi⁽³⁶⁾, waarmede Jules naar de stoomboot zou worden gedragen, neergezet voor de deuringang! De kinderen van de staatskolonie, teruggeroepen van militaire oefening, beginnen dadelijk te bidden voor de sterfkamer. De broeders Léonce en Franz⁽³⁷⁾ leggen Jules af. Zijn overlijden wordt telefonisch⁽³⁸⁾ gemeld aan de gouverneur-generaal en aan Justitie en vervolgens schriftelijk bevestigd. Pater Croonenbergs komt aangehold. De substituut komt een schriftelijke verklaring vragen waaruit moet blijken dat de overledene geen enkel persoonlijk bezit heeft. Om 10 uur komt dokter Verloodt eraan. Hij kan zijn ogen niet geloven, onderzoekt het stoffelijk overschot en opteert voor een hartongeval als doodsoorzaak. Het gouvernement laat rouwbrieven drukken (Afb.10) en ronddelen en de doodskist maken. Er zal bij de teraardebestelling geen militaire eer worden bewezen⁽³⁹⁾. In de namiddag wordt Jules gekist. Gewapende kinderen houden de wacht bij het stoffelijk overschot. In groepjes van tien lossen ze mekaar af om het half uur.

Om 17.30 uur wordt de absoute gezongen gevolgd door de teraardebestelling die bijgewoond wordt door gouverneur-generaal Fuchs en het voltallige blank staatspersoneel. De kinderen in grote tenue staan onder het bevel van een officier. Zij bidden gezamenlijk de rozenkrans. Pater Croonenbergs gaat voor. Voor

⁽³⁵⁾ Boy = zwarte huisknecht.

⁽³⁶⁾ Typoi = primitieve draagstoel.

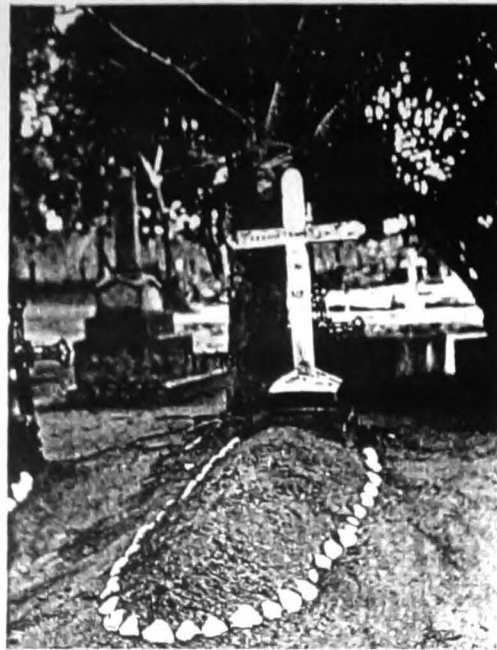
⁽³⁷⁾ Het gaat om een zekere Franz van den Brande.

⁽³⁸⁾ Per veldtelefoon? Of per radiofonie?

⁽³⁹⁾ In Nieuw Antwerpen is er wel militaire eer bewezen bij de begrafenis van pater Jadoul. De lezer zal zich herinneren dat pater Jadoul één van de medeopvarenden was van Jules. Hij is dus nog vóór Jules overleden.

Afb.10. Bidprentje van Jules van Trimpont.

Afb.11. Op deze foto, het sobere graf van Jules van Trimpont op het cimetière des pioniers in Boma. Deze foto werd genomen omstreeks 1980 door Jules' achterneef, pater Scheutist Ludo d'Haese.

het open graf op het nieuwe kerkhof, meer bepaald in het gedeelte voorbehouden voor de staatsambtenaren, spreekt dhr. Gohr van Justitie de lijkrede uit. Talrijk zijn de gelovigen uit Boma om de begrafenis bij te wonen en de blanken zeggen "Wat een volk en wat een mooie begrafenis. Men zou niet méér doen voor een gouverneur, behalve dat het leger present zou zijn. Requiscat in pace." Op de terugweg van het kerkhof vallen dikke regendruppels, de eerste van het seizoen. 29 september: om 8 uur, plechtige kerkdienst in Boma voor Jules van Trimpont, in aanwezigheid van gouverneur-generaal Fuchs, de Secretaris en een vijftigtal blanken. De kantoren blijven dicht tot 9 uur. Het koor en de zijbeuken van de kerk zijn afgezet met een rij in het rood geklede kinderen. De anderen staan buiten de kerk onder het bevel van een officier. Er wordt een rouwbrief verstuurd naar alle missieposten in Kongo.

Jules van Trimpont heeft het in Kongo-Vrijstaat 28 maanden

volgehouden. Samen met de andere 1510 pioniers staat zijn naam gebeiteld in het marmer van het Museum in Tervuren.

Epiloog: de kelk van Jules van Trimpont

Jarenlang bleef in de familie de vraag onbeantwoord wat er met Jules' priesterkelk (Afb.13) was gebeurd na diens dood in 1903. Welnu, zowat tien jaar geleden kwam er onverwacht klaarheid in de zaak. En, ongelooflijk maar waar, deze kelk bevond (bevindt) zich ergens in een ander werelddeel, namelijk op de Filippijnen...

Hoe dit kwam is een heel verhaal dat we weliswaar kort zullen houden. De lezer zal zich herinneren dat onmiddellijk na Jules' overlijden door een magistraat werd genoteerd dat de overledene geen persoonlijke bezittingen had. Aldus kwam de kelk in het bezit van de Congregatie der Scheutisten. De rest vernamen we van Pater José van den Daelen die wist te vertellen dat de opvolger van Jules op een bepaald moment

TER NAGEDACHTENIS van eenen Held.

Gelijk wij verleden week aankondigden is onze bladsgeenoot, de B. Pater J. Van Trimpont als missionaris in den Congo overleden.

Van een der heiligste en christelijkste familiën onze stad geboren in 't jaar 1869, leerde hij van jonge af de deugd beminnen en in dien echt dougd-ramen huiskring, waar zijn ziel sterk in 't goede. Als student, zoo in ons kollegie als in 't seminarie, was hij van ledereen geacht en bemind om zijne goede inborst, zijnen vriendschappelijken omme-gang, om zijne mildzaamheid en zijne voorkome-heid. Doch 't was als de heer Van Trimpont pries-ter wierd in 1892 en surveillant in het klein semina-rie dat men ten volle kon beseffen hoezeer hij ieders achting waardig was. Voorbeeldige priester was hij en godvruchtig; allen, die hem aan het al-taar gezien hebben waren gesticht door zijne diepe godsvrucht en ingetogenheid. Met wijs beleid doch met den stalen wil die hem steeds kenmerkte, wist hij zijne studenten te geleiden en stillekens aan orde en tucht te gewennen, omdat hij overtuigd was dat zulken alleen deftig in de samenleving konden komen. Alles wat hij doen moest deed hij met lief-de en toewijding; en zeker is 't dat hij in de jaren die hij te Sint Niklaas doorbracht onzeglijk veel goed gesticht heeft en geroepen was om er nog veel te doen voor de studeerende jeugd. Doch eene andere stem had hem geroepen, 't was die van den Heer die hem zegde, gelijk Hij eens aan de aposte-len zei: Verlaat uwon vader, uwe broeders, uwe bloedverwanten, alles wat gij lief hebt en gaat ginds in 't verre land mijne leer verkondigen. In 1901 vertrok hij; zijn harte brak misschien van droefheid want hij zou wellicht zijne geliefden niet meer weerzien; maar sterk en moedig gelijk hij steeds geweest was, ging hij om zijn leven zelfs te slachtofferen voor de arme wilden. Nu heeft men ons gezegd dat hij op het eereveld gevallen is heldhaftig en moedig, voor zijnen God, voor 't wol-zijn van den verlatene.

Afb.12. In Geraardsbergen slaat de plotse dood van Jules in als een bom wat blijkt uit deze tekst onder de titel Van eenen held, gepubliceerd in het Geraardsbergs Zondagsblad (ROME, ARCHIVUM CENTRALE CICM)

gemuteerd werd naar de Filippijnen en diens kelk heeft meegenomen. Thans bevindt hij zich nog steeds op de Filippijnen en meer bepaald in de parochie Solano, Nueva-Vizcaya.

Maar, hoe weten we met zekerheid dat het wel degelijk om Jules' kelk gaat? Welnu, dit blijkt uit de inscriptie in de kelkzool (Afb.14) Daarin staat, duidelijk leesbaar, volgende inscriptie: "SUO EX PATRI NEPOTI REVERENDO DOMINO JULIUS VAN TRIMPONT DIE XIII JUNII AN 1892 PRIMUM LITANTI AUGUSTUS VAN TRIMPONT ME DEDIT."

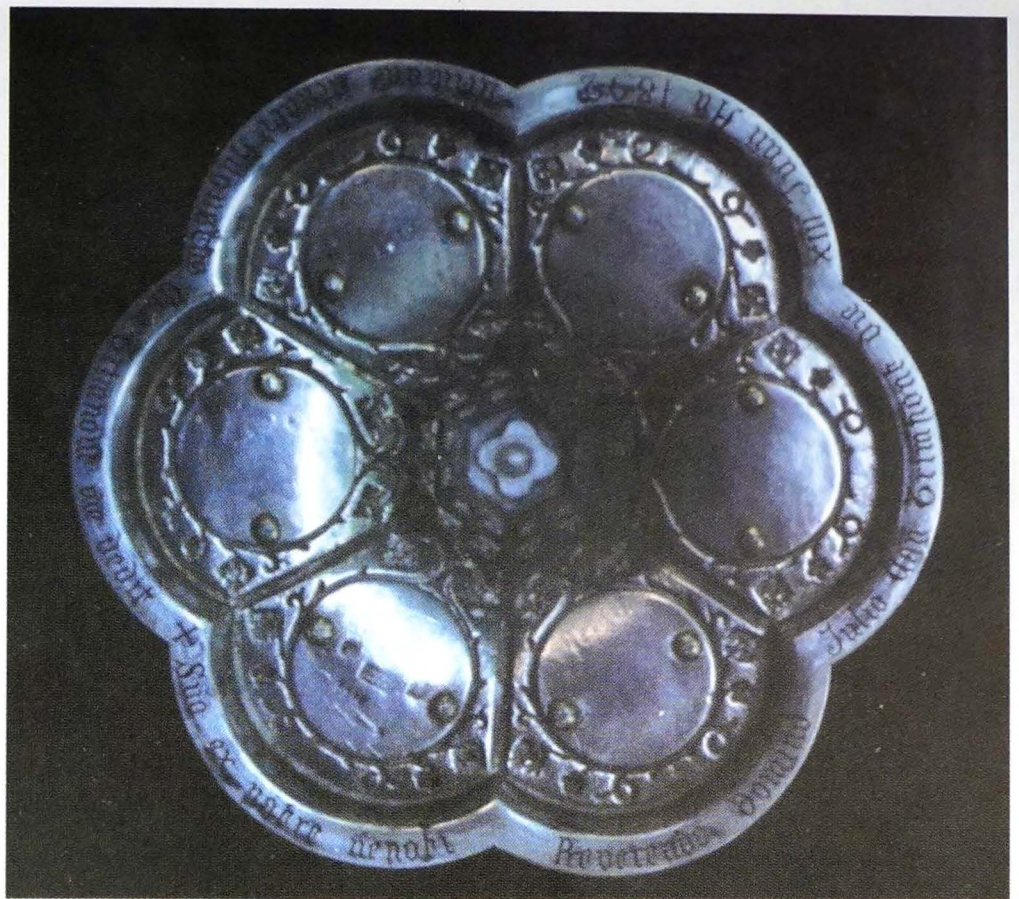
Afb.13: Priesterkelk van Jules van Trimpont

(Vertaling : August van Trimpont ⁽⁴⁰⁾ schonk mij aan zijn neef langs vaderszijde, de eerwaarde heer Jules van Trimpont ter gelegenheid van diens eremis op 13 juni 1892)

Pater José vanden Daelen heeft ook gepoogd de medaillons te identificeren. Zekerheid bestaat omtrent het medaillon met Christus op het kruis en een ander met Sint-Jozef. Vermoedelijk verbeelden de vier overige respectievelijk de H. Catharina, de H. Lodewijk, koning van Frankrijk, paus Gregorius(?) en een bisschop(?). Naar alle waarschijnlijkheid verwijzen deze beeltenissen naar de persoonlijke levenssfeer van Jules. Zo roept Sint-Jozef de herinnering op aan Jules' moeder Joséphine en de H. Lodewijk deze van zijn vader Louis of Karel-Lodewijk. De H. Catharina kan verwijzen naar het Sint-Catharinacollege waar Jules school liep.

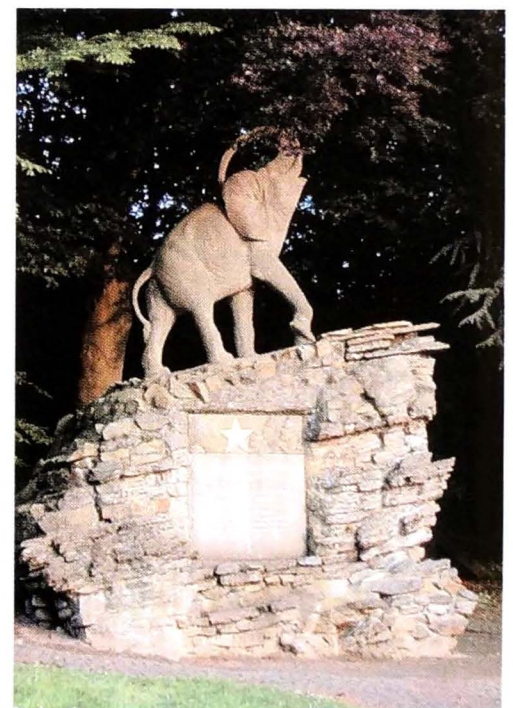
Nabeschouwing

Pater Jules van Trimpont strookt in onze moderne postconciliaire tijd niet met het imago van de Vlaamse katholieke priesters die momenteel

Afb.14: Kelkzool met inscriptie

in den vreemde apostolaat vervullen. Bekeken doorheen een bril van vandaag komt hij over als gedwee, naïef, lichtgelovig en... fundamentalistisch. Maar zowel als priester als in zijn hoedanigheid van missionaris is hij vooral een kind van zijn tijd. Net als wij ons vandaag geroepen voelen onze democratie, als enig zaligmakende staatsordening, te verkondigen en op te dringen overal ter wereld, zo was hij overtuigd het ene ware geloof uit te moeten dragen onder de heidenen en de dito beschaving te moeten brengen tot bij de "arme wilden". Vanuit deze overtuiging werd hij een gedreven zieltjeswinner. Verder komen in zijn gedrag typerende kenmerken naar voren zoals gehoorzaamheid, respect, idealisme, onbaatzuchtigheid en zelfverloochening, allemaal eigenschappen die in die tijd iemand tot een held konden maken.

Afb.15. Koloniaal gedenkteken in Geraardsbergen, in de volksmond Den Olifant. Het werd opgericht in 1949 om hulde te brengen aan de Geraardsbergenaars die in Afrika stierven en in de allereerste plaats ter nagedachtenis van Jules van Trimpont. Het is een creatie van Geraardsbergenaar Théophile l'Haire.

⁽⁴⁰⁾ August van Trimpont is de oom van Jules. Over deze figuur, zie desgewenst M. VAN TRIMPONT, *Voorouderreeks, beknopt curriculum of familieschets van 100 noemenswaardige personen uit de Geraardsbergse burgermaatschappij (ca.1800-ca.1920)*, afl.6, in *De Heemschutter*, jg.2001, nr.177, p.27-30.